

VPÁDY OSMANSKÝCH VOJSK A OSMANSKÁ MOC NA HORNEJ NITRE V OBDOBÍ ROKOV 1663 – 1684

Po páde Nových Zámkov 25. septembra 1663 sa Osmani mohli neobmedzene pustiť do plienenia slovenského územia. Dobyli Nitru, Levice, Novohrad a tiež Hlohovec, Šurany a Komjatice. Rabovanie na jeseň 1663 ťažko zasiahlo aj Oslany a okolité obce. Tie sa následne zaviazali odvádzať dane novozámockému pašáliku. Podľa údajov bojníckeho farára Jána Čerlaja sa pod osmanskú moc dostala temer celá horná Nitra až po Nováky. Koncom marca v roku 1664 prišiel z Trenčína do Bojníc generál **Louis Raduit de Souches** so saským a brandenburským vojskom a ďalšími cisárskymi oddielmi v počte približne 8 000 mužov. V apríli už pochodoval smerom k Nitre, ktorá kapitulovala 2. mája 1664. Ďalej postupoval na juh do Tekova až k Leviciam. Nakoniec v bitke pri Žarnovici 16. mája 1664 porazil osmanské vojská. O niekoľko dní neskôr 9. júna 1664 obklúčil generál de Souches Levice, ktoré sa po päťdňovom ostrelovaní vzdali.

Po dobytí Nových Zámkov Osmanmi za vlády **Leopolda I.** (1655 – 1705) vyvstala potreba novej protitureckej pevnosti. V rokoch 1665 – 1669 bola vystavaná na tú dobu moderná fortifikácia na pozemku hlohovského panstva, ktorý cisár odkúpil od miestnych zemepánov. Pevnosť stojí dodnes, pričom už od roku 1855 nepretržite slúži rezortu spravodlivosti.

Osmani, stále držiac Nové Zámky, sa pokúsili opätovne uplatniť svoju moc na území hornej Nitry. **Jusuf sipáhi** vyzýval Nováky, aby sa podrobili osmanskej moci. Richtárovi Dolného Kamenca (dnes Kamenec pod Vtáčnikom), ktorý bol ešte v roku 1664 poplatný Osmanom, napísal 27. mája 1671 list **Seydi Mehmed paša**, v ktorom spomínaného richtára vyzýva, aby sa dostavil s tromi múdrymi ľuďmi do Nových Zámkov prerokovať platenie daní. O poplatnosti Kamenca po páde Nových Zámkov nám svedčí aj osmanský bujuruldu, teda ochranný list, ktorý bol vydaný buď v roku 1663, alebo 1664.

Protiturecká pevnosť v Nových Zámkoch z roku 1663.

V uvedenej osmanskej listine sa uvádza: *Títo držiteľia bujuruldu, poddaní dediny menom Kamenec v Nitrianskej náhiji, vstúpili teraz medzi poslušnosť prijavších a dane poplatných poddaných jeho veličenstva, nášho slávneho a mocného padišáha – nech ho Alláh dlho zachová na žive – a vydáva sa im ochranný list. Pretože na základe tomto sa im každým spôsobom musí dostať ochrany, nariaďuje sa, aby z oddielov islamského vojska, či už tatárskeho alebo moldavského, kozáckeho a valašského nikto neobťažoval a neprepadával, ani ich dedinu a vôbec ich majetok a prostriedky obživy, a aby sa im nestalo nijaké príkorie. Roku 1074.* (podľa islamského letopočtu)

V roku 1678 v Uhorsku vypuklo veľké protihabsburské stavovské povstanie, vedené **Imrichom Tökölim**, ktoré malo navyše podporu Osmanskej ríše. V súvislosti s akciami kuruckého povstania, ktorému Osmani výdatne napomáhali, sa zvýšil aj tlak na hornú Nitru. Prinútili napríklad Dolný Kamenec, aby za roky 1672 – 1677 zaplatil dane. S týmto povstaním súvisí ďalšie plienenie hornonitrianskeho regiónu 26. septembra 1678, na ktorom sa podieľali aj osmanské vojská ako súčasť kuruckého – tököliovského – vojska. Veľký počet obcí a miest na hornej Nitre podľahol lúpeniu, plieneniu a vypaľovaniu. Hrôzy neobišli ani mesto Prievidza. O život pri násilnostiach prišlo 65 mešťanov, ďalších 25 sťali a 43 odviekli do zajatia. Zhorelo 272 domov vrátane farského Kostola sv. Bartolomeja, v ktorom sa dodnes nad klenbou, oddeľujúcou svätyňu od chrámovej lode, nachádza latinský nápis, pripomínajúci túto udalosť a zároveň aj rok obnovenia mestského chrámu. Bojnice, keďže ich chránili hradby, boli od krutého osudu ušetrené. V Necpaloch, ktoré taktiež vypálili, zhorelo 22 domov. V plameňoch našiel svoju smrť aj s rodinou miestny richtár Martin Foltan. Osmansko-kurucká pohroma neobišla ani Koš a Chrenovec. Veľmi zle pochodila Handlová, kde plienenie trvalo najdlhšie. Táto obec musela rovnakej hrozbe čeliť aj v roku 1682 a ešte aj v roku 1684, keď kurucké vojská ustupovali z územia západného Slovenska. Vtedy v Handlovej vypálili 44 domov. Ešte v roku 1682 Osmani nezávisle na kuruckom povstaní podnikli výpad na hornú Nitru a prepadli obec Oslany. Príčinou bolo odmietnutie Oslancov platiť dane. Mnoho ľudí zaplatilo životom a približne 200 ich odviekli do zajatia.

V budúcom čísle budeme hovoriť a konci osmanského panstva v Uhorsku a obnovení habsburskej moci na okupovaných územiach kráľovstva.

Otázka 1: Ako sa volá protiturecká pevnosť, ktorú postavili po páde Nových Zámkov?

Otázka 2: Ako sa volá osmanský ochranný list a k nemu patriaca zástava a z ktorej obce na hornej Nitre sa zachovali?